is door de oorlog belangrijk gedund. Veel bestuurders hebben de pensioengerechtige leeftijd — 60 jaar — reeds bereikt of naderen die dicht. Het is niet mogelijk, indien ook in de economische kamers der bedrijfsschappen pariteit wordt gewenst, een voldoend aantal geschoolde bestuurders ter beschikking te stellen voor de dan te bezetten posten. De vakbeweging zal daarom verstandig doen zich op het oogenblik te vergenoegen met een vertegenwoordiging in de economische kamers en de economische scholing van haar leden en van de bestuurders met kracht ter hand te nemen. Ik ben overtuigd, dat in de practijk bewezen zal worden, dat de arbeiders op de duur in deskundigheid voor de ondernemers niet zullen onderdoen. De ervaring, die in de sociale sector is opgedaan, staat daarvoor borg. Een dergelijke vertegenwoordiging van enkele arbeiders in de economische kamers heeft meer beteekenis dan een geforceerde pariteit, waarbij de arbeiders het door het noodgedwongen aanwijzen van ondeskundige krachten practisch tegen de grootere deskundigheid der ondernemers afleggen. (Spatiëering door mij aangebracht, G.)

Terwijl ik thans reeds opmerk en straks nog wel nader zal verantwoorden deel ik dat optimisme van prof. dr de Gaay Fortman ten aanzien van dat toekomstig niet onderdoen van arbeiders voor ondernemers op het punt van economische kennis en deskundigheid allerminst. Wat mij in dit citaat interesseert is dit, dat onomwonden wordt toegegeven dat zelfs bij deze vakvereenigingsbestuurders momenteel de voldoende economische kennis er nog niet is en dat men zelfs voor het aanwijzen van vertegenwoordigers in het beperktere aantal van bedrijfsschappen tot ondeskundige krachten de toevlucht zou moeten nemen.

Doch wanneer dat nu reeds de situatie is ten aanzien van die meest ontwikkelde personen, uit de bedrijven voortgekomen, als vrijgestelde vakvereenigingsleiders, volgens het oordeel van dezen kampvechter voor de beweerde rechten van de vakbonden in dezen, hoe moet het dan wel er bij staan wat betreft de kennis van de arbeiders in de ondernemingen, die straks geroepen zullen worden om lid te zijn van den ondernemingsraad, die immers alles mogen vragen en alles dienen te weten en die balansen en verlies- en winstrekeningen beoordeelen moeten en daarover praeadvies wenschen uit te brengen, of dit althans moeten gaan doen volgens het C.N.V.-bestuur. Feitelijk is hiermede die vraag, hoe het er met de economische kennis van de arbeiders in de bedrijven voorstaan moet, op grond van de bovenstaande erkenning van prof. dr de Gaay Fortman, reeds beantwoord. Toch veroorloven wij ons het navolgende vrij lange citaat uit het meergenoemde werk van dr J. F P Dijkhuis, omdat de daarin gegeven opmerkingen, die tevens een weerlegging inhouden van het optimisme van prof. dr de Gaay Fortman ten aanzien van die spoedig te verwachten betere economische kennis bij de arbeiders, m.i. in het algemeen juist zijn te achten. Dr Dijkhuis schrijft dan op blz. 157: „Bezitten de arbeiders voldoende kundigheid om door hun medebeslissing de leiding gunstig te beïnvloeden? Zooals de zaken momenteel staan, volgt hierop vrijwel unaniem een ontkennend antwoord. De wet van de arbeidsverdeeling heeft hier zijn werk gedaan. Boven hebben we reeds met enkele woorden op de huidige ontwikkeling van de productie gewezen; zoowel het productie-apparaat zelf als het terrein van werkzaamheid heeft zich enorm uitgebreid, hetgeen leidt tot een specialisatie, ook, en wel in het bijzonder, van de leiding. De arbeiders en het andere personeel van de onderneming zijn niet in staat van hun positie af den productiegang te overzien en daarover een oordeel te vormen. De leiding wordt een eigen functie; — management is becoming a profession, wordt distinct in itself, waarvoor 'n aparte opleiding noodig is. Deze kennis en bekwaamheid kan bij de arbeiders als totaliteit niet verwacht worden. In Duitschland werd na het tot standkomen van de wet op ondernemingsraden getracht dit gemis aan te vullen. Langdurige scholing zal echter noodzakelijk zijn en de uitslag problematisch. Niet omdat in het algemeen de arbeiders de capaciteit zouden missen, bij een goede opleiding zich dezelfde kennis en bekwaamheid te verwerven als degenen die door het lot in de gelukkige omstandigheid waren deze voorbereiding vanzelf te ontvangen, maar omdat noodzakelijk deze opleiding gebrekkig moet blijven, daar immers de arbeider aan zijn werkkring gebonden is en niet dan als bijzaak zich op het verwerven van die kundigheden kan toeleggen, wat voor anderen hoofdzaak is". (Spatiëering van mij, G.)

De R. K. schrijver Dr J. Ph. M. van Campen komt in zijn werk „Onderneming en Rechtsvorm" (Dekker & van de Vegt N.V. — Nijmegen-Utrecht, 1945) feitelijk tot eenzelfde erkenning. Hij schrijft op pag. 127: „Van den anderen kant, wanneer van personeelszijde geen personen beschikbaar zijn, die met eenige kennis van zaken ondernemingsvraagstukken kunnen bespreken en rentabiliteit kunnen beoordeelen, is het wellicht noodig, dat van buiten de onderneming iemand, aangewezen door den ondernemingsraad, als vertegenwoordiger van het gezamenlijk personeel toezicht op de bestuurders houdt en met hen contact heeft". Hier zouden dus volgens den gedachtengang van dezen schrijver personen buiten de onderneming tehulp worden geroepen om de medezeggenschap voor de arbeiders te gaan uitoefenen.

Naar wij meenen wettigt het voorgaande volledig onze conclusie, dat men bij het stellen van den eisch van economische medezeggenschap van den arbeider, de „zeggenschap" in den mond wil leggen van personen, die het „praten" nog moeten leeren en het waarschijnlijk nooit goed zullen leeren. Wij willen ons nu een woord herinneren van prof. de Gaay Fortman, hoewel door hem anders bedoeld, uit zijn meer genoemd werkje „De arbeider in de nieuwe samenleving" (blz. 50): „Bovendien is lang niet alles wat in de bepaalde sector van de maatschappij, die het bedrijfsleven vormt, groeit, goed". Naar onze stellige overtuiging hebben wij bij dezen aldus voorgestanen eisch van economische medezeggenschap voor den arbeider zulk een woekerplant en onkruid op den levensakker voor ons.

P. GROEN.

LOFZANG VAN HANNA.

I Samuel 2 : 1—10 (vertaling-Goslinga, K.V.).

Mijn hart juicht in den Heer, mijn God,
mijn hoorn is door den Heer verhoogd,
mijn mond heeft voor mijn vijand spot,
nu nooit Uw hulp mijn val gedoogt.
Wie is er heilig als de Heer,
want buiten U is niemand meer,
geen rotssteen Gods gelijke.
Houdt op te spreken op dien hoogen toon,
laat wijken van uw mond den hoon:
De Heer belacht u van zijn heilgen troon.

Alwetend is de God en Heer
door Wien elks werk geoordeeld wordt.
Der helden boog breekt keer op keer,
die struik'len zijn met kracht omgord,
verzadigden, eens vrij van nood,
zij hebben zich verhuurd voor brood,
die hong'rig was is 't nooit meer
D'onvrucht'bre vrouw, wier leed Gods [gunst genas
baart zeven, frisch als lentegras
en eenzaam kwijnt, die rijk aan kind'ren was.

De Heer, die doodt en levend maakt,
wiens woord gebiedt in 't doodenrijk,
die 't recht der armen nooit verzaakt
maar hen omhoog heft uit het slijk,
Hij richt geringen op uit 't stof
en geeft hun in der eed'len hof
een plaats in 't eergestoelte.
Want van den Heer is 't wereldfundament,
Hij, die der aarde zuilen kent
en zon en maan in vaste wegen zendt.

Al zijner gunstgenooten voet
bewaart Hij in gevaar en nood,
maar die de goddeloosheid doet
vindt in de duisternis den dood,
want niet zijn kracht behoudt een man.
De Heere slaat met eeuw'gen ban
al die zijn Naam bestrijden.
*Hij, uit wiens kracht zijn Koning sterkte [wint,**
die d'aard zich eens een Rechter vindt,
verhoogt den hoorn van zijn Gezalfde Kind.

Lofzang van Zacharias.

ADRIAAN VAN BOVEN.

* *of: De Heer, die eens zijn Koning sterkte [geeft,*
zal richten d'aard en al wat leeft,
als 't voor den hoorn van zijn Gezalfde beeft.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Willen wij een juist oordeel vellen over de groote dingen, die thans onder ons weer in discussie zijn — en gelukkig, want daaruit spreekt wezenlijke belangstelling — dan moeten wij steeds streng onderscheiden tusschen de groote werken Gods, de feiten, die wij zien, en onze beschouwingen en verklaringen. En als wij nu bemerken, dat de term „souvereiniteit in eigen kring" op allerlei wijze verkeerd wordt gebruikt, en de wijsbegeerte, die hem hoogelijk eert, ze fs dienen moet om een onjuiste kerkelijke en soortgelijke politieke en sociale positie goed te praten, dan wordt het hoog tijd ernstig over de wezenlijke waarde daarvan na te denken.

Wat dan ook geschiedt.

Maar als ons dan wordt tegemoet gevoerd: hé, gij hebt voorheen toch gezegd: hier wordt een grondbeginsel aangeduid van groote beteekenis, en dus verwerpt gij thans, wat gij eertijds loofdet, dan ligt daar uiteraard toch een grof misverstand.

Dat God de Heere Zijne ordinantiën, die Zijn knechten zijn, handhaaft voor alle levensverband, dat Hij ten fundament heeft gelegd voor de menschelijke samenleving, en dat een ieder gehouden is die ordinantiën te erkennen en te gehoorzamen, wil hij het leven waarlijk bouwen, wie onder ons zou dat ontkennen?

De vraag is: deugt de term, die deze waarheid wil belijden, is de wijsheid, die er mee werkt, wel volkomen naar Schrift en belijdenis, en moeten wij niet zoeken naar een juister woord en beter begrip.

Wat er mee werd aangeduid, dat is en blijft. Maar het moet het doel zijn van alle Schriftgehoorzaam denken om de goede profetie te vinden.

Die profetie is de roeping van de kinderen der ware kerk.

Ook van allen man van wetenschap en wijsbegeerte; maar wij weten, dat juist in die wijsbegeerte de val des menschen ten diepste werkt, wijl de mensch niet wil profeteeren maar „begrijpen", het „wezen" der dingen verstaan en daarin Gode gelijk zijn.

Ons kennen en profeteeren blijft altijd aan de creatuurlijke grens gebonden. God is groot, en wij begrijpen het niet.

Wij kennen ten deele en wij profeteeren ten deele. I Cor. 13 : 9.

Merkwaardig is, dat dit ten deele ook thans weer op schijnvrome wijze wordt misbruikt, alsof het wilde zeggen: al ons denken is ten slotte maar ten deele juist. En zoo stellen wij alles relatief. Ik zag, dat zelfs de oecumenische actie door een synodocratisch predidant met dit „ten deele" werd verdedigd.

Maar dit „ten deele", waarop de Schrift wijst, wil zeker niet zeggen, dat het ons alleen maar ten halve mogelijk is iets goeds te zeggen van Gods wil en werken. Het wil alleen zeggen, dat wij die werken niet ten volle ooit zullen doorgronden.

Wij kunnen wel juist profeteeren, omdat God ons Zijn Openbaring, de Heilige Schrift, heeft gegeven, waardoor de Geest ons in alle waarheid leidt. Het komt er maar op aan, of wij gehoorzaam willen zijn aan het Woord Gods.

Ook hier dreigt weer het gevaar, dat wij van onze ellende het voetstuk maken, waarop wij ons eigenwillig handelen kunnen plaatsen.

Zelfs van de zonde wordt, ook inzake de ware kennis omtrent de kerk, zulk eigenmachtig gebruik gemaakt.

Als wij thans opkomen tegen de algeheel verkeerde wijze, waarop sommigen onder ons een gebroken kerkelijke eenheid willen herstellen, dan wordt gezegd: och, wij zijn allemaal zondaren en wij moeten allen beginnen met onze schuld te belijden.

En dan stelt men het recht der Reformatie aanstonds in staat van twijfel.

Ik woonde eens een vergadering bij, waarop de voorzitter den secretaris vroeg: leest U de notulen? Deze secretaris, die wat lui was, had ze niet gemaakt, en hij begon met te zeggen: ik heb die notulen thans niet voorzitter, maar zie, wij blijven allemaal wel eens in gebreke en wij zijn allen zondaren, laat ons allen schuld belijden.

Maar toen zei de voorzitter: wij zijn allemaal zondaren, dat is waar, maar wij behoeven niet allemaal notulen te maken. En dat moest U juist doen, en U is dus in gebreke, en U moet dan schuld belijden, op dit punt, en niet wij.

Was dit nu juist of niet?

Hebben wij bindingen opgelegd en hebben wij uitgestooten?

En is het niet tegen alle gehoorzaamheid in en is het niet een verwaarloozen van het recht des Heeren en van Zijn kerk, als wij nu een hereeniging willen bouwen op gezamenlijk schuldbelijden in deze speciale zaak?

Als degenen, die zoo willen beginnen met de onderhandeling, hun eigen gerechte zaak hadden te verdedigen, zouden zij er niet aan denken, daarmee zoo slordig om te gaan.

Maar het schijnt wel, alsof, als het de kerk des Heeren betreft, die slordigheid zoo maar kan worden aanvaard. En dat nog wel met een argument van de liefde.

Maar — revenons à nos moutons — ik had het over Groen's historieopvatting. Dr Dengering wijst er op, dat Groen wel spreekt van de zelfstandigheid der verschillende levenskringen, maar dat hiermee de souvereiniteit in eigen kring nog niet is bedoeld. Spreekt Groen er ooit van?

Hij gebruikt de uitdrukking: „souvereiniteit in eigen sfeer", en dr Dengering haalt een citaat aan uit Groen's fransche werk over de antirevolutionaire en confessioneele partij. Hij gebruikt daar de woorden: Kerk en staat „chacun dans sa sphère", elk in de eigen sfeer „onmiddellijk onderworpen aan Hem, Wien alle macht is gegeven in den hemel en op de aarde".

En dr D. merkt dan op, dat Groen hier zegt, dat kerk en staat moeten worden gezien als twee van elkander onafhankelijke levenskringen met eigen gezagsorganen, direct aan het oppergezag Gods onderworpen.

De vertaling is niet volledig. Want Groen zegt hier juist, dat beide, kerk en staat, onderworpen zijn aan Christus den Koning der kerk en den Koning der koningen. En van een volkomen van elkander onafhankelijke levenskringen lezen wij daar niet.

Ook dr Kuyper heeft veel moeite gehad om zijn gedachte omtrent de souvereiniteit in eigen kring bij Groen te vinden.